

SAATJATA JA KAUBITSETAVATE LASTE KONTAKTPUNKT

Taust

2003. aasta lõpus pöördus Läänemeremaade Nõukogu (LMN) sekretariaat LMN Vanemametnike Komitee poole ettepanekuga, et iga riik määraks rahvusvahelise koostöö edendamiseks ning piiriülese probleemi lahendamiseks kontaktpunkti saatjata laste ning kaubitsetud laste teemal (edaspidi NCP - National Contact Point).

03. märtsil 2004 kohtusid omavahel taas Sotsiaal-, Sise-, Justiits- ja Välisministeeriumi ning Kodakondsus- ja Migratsiooniameti esindajad.

Otsustati:

- **Kontaktpunkti funktsiooni täidab Sotsiaalministeerium.**

Kontaktpunkti otsesed ülesanded on:

- koordineerida riigisiseseid ressursse regioonis piiri ületavate laste hindamisel ning reintegreerimisel
- olla bilateraalseks kontaktpunktiks individuaaljuhtumite puhul kui teisi kontakte ei leita
- määratleda riigisisene protseduur, kuidas toimitakse saatjata ning kaubitsetud laste juhtumite puhul
- teha koostööd LMN sekretariaadiga

Samas nähakse ette, et NCP peaks:

- suunama üksikjuhtumid või ka ennetavad teemad sobivale ametkonnale
- jälgima ning jõustama strateegilisi protsesse, kuidas reageerida laste kodumaalt lahkumise juhtumitele
- jälgima ja teavitama saatjata laste ning kaubitsetud laste teema probleeme poliitikutele ja avalikkusele
- algatama ühise info kogumise protsessi
- teavitama avalikkust Läänemeremaade äärsete maade ja ka riigisisestest koostööst antud teemal
(Allikas: LMN tegevusplaan)

Sihtgrupp

LMN tegevusplaan loetleb neli sihtgruppi:

- 1) saatjata lapsed, kes taotlevad varjupaika
- 2) saatjata lapsed (aegunud) turistiviisaga
- 3) lapsed ilma ühegi dokumendita
- 4) kaubitsetud lapsed

Täpne ülevaade, kui palju taolisi lapsi Eestisse või Eestist välja satub, puudub. Viimase 3 aasta jooksul on teda 8 juhtumit, millest Välisministeeriumil oli 2003. aastal 4 lastega seotud konsulaarabi juhtumit ning lisaks on 2002. ja 2004. aastal Rootsist tagasi saadetud mõlemal korral kaks alaelist prostituuti.

Olemasolev mehhanism saatjata ja kaubitsetavate lastega tegelemisel

Tegevused ning vastutus antud teema eest jaguneb mitme erineva institutsiooni vahel. Etapid ning vastutajad on järgmised:

- 1) välisriigi laps Eestis

- a) Laps leitakse kas piiril (piirivalve teavitab vastavaid ametiasutusi) või riigis olles (esmane kokkupuude tõenäoliselt politseiga või laste varjupaigaga)
- b) Laps paigutatakse kas Illuka Varjupaigataotlejate Vastuvõtukeskusesse või varjupaika omavalitsuses, kus ta leiti. Illuka vastuvõtukeskusesse saab praegu lapse vastu võtta ainult siis, kui KMA-le on taotlus esitatud ja KMA lapse kui varjupaigataotleja sinna suunab. Vastuvõtukeskus või KOV pakub vajadusel sotsiaalteenuseid nagu nõustamine, rehabilitatsioon ja esmane meditsiiniline abi
- c) Lapse riiki sattumise asjaolude selgitamisega, kurjategijate tabamisega jne tegeleb politsei
- d) Varjupaigataotluse menetlemine, subsidiaarne kaitse – kuulub Kodakondsus- ja Migratsiooniameti pädevusse. KMA hindab, kas lapse tagasi saatmine on turvaline.
- e) Kui laps jääb Eestisse, koordineerib Sotsiaalministeerium kohaliku omavalitsuse ja hoolekande võrgustiku tegevust lapsele püsiva hooldusvõimaluse leidmiseks ning integreerimiseks
- f) Kui laps ei jää Eestisse, tegelevad lapse seadusliku esindaja leidmisega päritolumaal politsei ja KMA. Välisministeerium võib aidata vahendada lapse seadusliku esindaja leidmist päritolumaal ning korraldada lapsele reisidokumentide nõutamist konkreetse riigi saatkonnast. Üldise korra kohaselt paigutatakse KMA väljasaatmiskeskusesse välismaalane halduskohtu loal kuni väljasaatmiseni siis, kui on põhjendatud alus arvata, et välismaalane ei täida elamisloa andmisest keeldumise otsuses tehtud ettekirjutust Eestist lahkumiseks vabatahtlikult.

Kui laps on saatjata ja illegaalselt riigis, võetakse ühendust sotsiaaltöötajatega. Pärast eestkostetasutuse määramist tehakse lapsele ettekirjutus Eestist lahkumiseks (kui lapsel on, kuhu ja kelle juurde minna, mis on eelnevalt tuvastatud) ja lapse lahkumise korraldab juba eestkostetasutus. Väljasaatmist ei rakendata.

2) Eesti laps teises riigis (Vt lisa 2)

- a) Laps leitakse välisriigis ning seal osutatakse talle vajalikke esmaseid teenuseid
- b) Pöördutakse Eesti saatkonna poole. Konsuli ülesanne on välismaal hättasattunud Eesti kodanikku abistada. Konsul võtab ühendust lapse vanemate (eestkostjaga) ning vajadusel elukohajärgse omavalitsuse sotsiaal- või lastekaitsetöötajaga ja/või Sotsiaalministeeriumiga
- c) Politsei tegeleb kuritegeliku võrgustiku avastamisega (mõlemas riigis), kui on tegu laste kaubitsemisega
- d) Laps toimetatakse koostöös Välisministeeriumi, lapse seadusliku esindaja ja/või KOV või Sotsiaalministeeriumi koostöös Eestisse. KOV osutab vajadusel sotsiaalteenuseid
- e) Kõik osapooled informeerivad Sotsiaalministeeriumi hätta sattunud lapsest ning Sotsiaalministeerium koordineerib tegevusi.

Justiitsministeerium loob seadusandluse – karistusseadustik, õigusmõistmise süsteem tervikuna. Lapsröövi ja hooldusõiguse konventsioon Justiitsministeeriumil.

Ülesannete jaotus ministeeriumide vahel:

Välisministeerium:

- + Konsulaarseaduse § 60 lg 1 kohaselt on Välisministeeriumi ülesandeks abinõude rakendamine Eesti kodaniku ja Eesti juriidilise isiku huvide ja õiguste kaitseks välismaal

Siseministeerium:

+ Saatjata ja kaubitsetavate laste teema valdkonna spetsiifika kuritegevuse, migratsiooni ja piiriületuse küsimuses paikneb Siseministeeriumi haldusalas:

- alaealistele reisidokumendi väljastamise kord ja tingimused, mis eeltingimused laste liikumiseks riikide vaheliselt on Kodakondsus- ja Migratsiooniameti valdkond
- nii saatjata kui kaubitsetud lapse puhul on järgmine küsimus see, kuidas laps riiki või riigist välja saab – piirivalve valdkond
- nii varjupaiga taotlemise protseduuri kui subsidiaarse kaitse korral riigis elamisloa taotlemise puhul tegeleb asja menetlemisega Kodakondsus- ja Migratsiooniamet
- kaubitsetud laste puhul on äärmiselt oluline kuritegeliku mehhanismi võimalikult kiire avastamine – politsei, piirivalve

- Siseministeeriumi valitsemisalas ei ole asutusi, kes saaks lapsele pakkuda vajalikku psühholoogilist ja sotsiaalset abi

Sotsiaalministeerium:

- + Nimetatud valitsusasutustest on suurim kompetents laste huvide väljaselgitamisel ja arvestamisel just Sotsiaalministeeriumil
- + Suurem rõhk lapse rehabiliteerimisel ja aitamisel
- + Ohvriabisüsteemi käivitumine ja tegutsemine politsei prefektuuride juures
- + kontaktid kohalike omavalitsustega lastekaitsealase tegevuse valdkonnas.